

Dedičstvo Veľkej Moravy

Nedávno strávila moja vyťažená sestra pracovný víkend. Poprosila ma, aby som jej postrážila dcérku. Chodím ešte do školy, ale práve som nemala veľa učenia. Preto som ochotne súhlasila.

S neterkou Karolínkou trávim čas veľmi rada, udivuje ma jej detský svet a fantázia. Bol krásny slnečný deň, vybrali sme sa na výlet. Navštívili sme Nitriansky hrad a keď sme sa dost' vynadávali na panorámu mesta, vracali sme sa dolu skratkou. Prechádzali sme okolo sochy Konštantína a Metoda. Náhle sa ma Karolínka zvonivým hláskom spýtala : „Kto sú títo dvaja ujovia?“ Zarazila ma jej otázka, ale pokúsila som odpovedať: „To boli takí dvaja múdri bratia, priniesli nám prvé písmo.“ Ale neter vyzvedala ďalej: „Také písmeňka, ako sa učíme v škole?“ „Prehovorila prváčka,“ pomyslela som si. „Asi nie celkom také,“ odpovedala som váhavo. No malá „zvedavka“ chcela vedieť viac: „Prečo tu stoja?“ „Asi preto, že to boli múdri a významní muži.“ Otázky však nemali konca...

Zrazu som si uvedomila, že moje znalosti majú značné rezervy. Jasné, niečo mi v súvislosti s nimi napadlo, napríklad, že ich pamiatku si každoročne pripomíname 5. júla. To je totiž voľno, koho by nepotešilo? Kamarátka chodí na univerzitu, ktorá nesie meno Konštantína. Ale čo vlastne o našich vierozvestoch viem? Keď moja prechádzkou unavená neter popoludní zaspala, povedala som si, že sa pripravím na ďalší nápor jej nekonečných otázok. Sadla som si k počítaču a čítala... A dozvedela som sa naozaj mnoho zaujímavých vecí...

5. júla 2013 budeme sláviť okružle 1150. výročie príchodu vierozvestov Cyrila a Metoda na naše územie. Ich pôsobením naši predkovia vstúpili do európskych dejín, do vtedajšieho sveta svojou písomnou kultúrou, právnym poriadkom, predovšetkým však etickými normami kresťanstva. Svojou múdrosťou prešli storočia, keď umožnili našim predkom, aby osvojovanie evanjelia prijímali autenticky vo svojej rodnej reči. Dielo a odkaz solúnskych bratov predstavujú obrovský význam pre kultúru, literatúru a dejiny nášho štátu, na čo sa odvoláva aj Ústava SR. Odkaz solúnskych bratov nám ukazuje cestu do budúcnosti. Víziu, v ktorej si máme uvedomiť, odkiaľ prichádzame, uvedomiť si svoje korene a identitu. Na tejto ceste nám môže pomôcť pohľad na činnosť slovanských apoštolov a spolupatrónov Európy.

Na územie Veľkej Moravy prišli v roku 863 n. l. Vytvorili písmo, ktoré sa volá HLAHOLIKA, a podieľali sa na mnohých významných udalostiach, ktoré sa v 9. storočí odohrávali na našom území.

Narodili sa v druhom najvýznamnejšom meste Byzantskej ríše, v Solúne (Grécko). Ich otec sa volal Lev, bol zámožný úradník, matka sa volala Mária. Obaja rodičia pochádzali zo vznešeného rodu. Mali sedem detí. Starší Metod (815 – 885), rodným menom Michal, našiel záľubu v právnických vedách, študoval v Carihrade, cvičil a zdokonaľoval sa v slovienskom jazyku. Bol mníchom a predstaveným kláštora na hore Olymp v Malej Ázii. Za kňaza a biskupa bol vysvätený až v Ríme. Pomáhal bratovi v prekladoch bohoslužobných kníh. Okrem toho preložil byzantské cirkevné právo - Nomokánon. Aplikáciou byzantských právnych noriem vytvoril zbierku svetských právnych predpisov, známu ako Zákon sudnyj ljudem, v ktorej sa odrazili aj domáce tradície. Metod napísal aj spis Napomenutia vladárom a Príkazy sv. otcov.

Aj Konštantín (Cyril, 827 – 869) bol mimoriadne nadaný. Takmer celý život prežili bratia spolu. Konštantín Filozof získal vzdelanie na biskupskej škole v Solúne, teológiu a filozofiu vyštudoval v Konštantínopole. Ovládal grécky i slovenský jazyk. Pracoval ako knihovník a profesor dvorskej cisárskej školy, krátko pobudol v kláštore. Bol významným vedcom, ktorý z poverenia byzantského cisára plnil diplomatickú i christianizačnú misiu v Samare pri Bagdade.

Na svoje veľkomoravské poslanie boli dobre pripravení. Ovládali reč ľudu, ku ktorému mali ísť. Vytvorili prvé písmo v dejinách Slovanov, teda 38 písmen podľa malej gréckej abecedy. Zostavili aj prvý slovanský spisovný jazyk – starosloviencinu.

Aké udalosti predchádzali ich príchodu? V prvých desaťročiach 9. storočia sa skončil proces zjednocovania príbuzných slovanských kmeňov na tomto území. Nad kmeňmi, bývajúcimi na pravom brehu Moravy, panoval knieža Mojmir, nad slovenskými kmeňmi, usadenými v kotline rieky Nitry, vládol knieža Pribina. Jeho zvrchovanosť uznávali aj iné slovenské kniežatstvá, ktoré sa rozprestierali v Pohroní, na Považí a iných slovenských krajoch. Pribina bol teda prvý slovenský vládár, ktorého pozná história. Za jeho vládnutia bol v roku 828 postavený prvý známy kresťanský kostol v Nitre...

„Aha, naše mesto bolo v časoch Veľkej Moravy fakt dôležité, preto je logické, že sa práve v Nitre nachádza Univerzita Konštantína Filozofa a sochy vierozvestov v podhradí,“ pomyslela som si. Neter stále sladko spala, preto som vo svojej vlastnej poznávacej „misi“ pokračovala:

Pravdepodobne v roku 833 dochádza k zjednoteniu obidvoch kniežatstiev v jeden štátny útvar, Veľkú Moravu. Dôležitým momentom pri pokresťančovaní našich predkov je snaha kniežaťa Rastislava vybudovať samostatnú veľkomoravskú cirkevnú správu, nezávislú od bavorského episkopátu. Knieža Rastislav sa obrátil na pápeža v Ríme s podobnou prosbou, v roku 862 prišli jeho poslovia a žiadali učiteľa, ktorý by našim predkom v zrozumiteľnom jazyku vysvetlil pravú kresťanskú vieru. Byzantský cisár Michal III. vyhovel tejto prosbe a vyzval Konštantína, aby sa misie ujal: „Počuješ, Filozof, tieto slová? Niet iného než teba, kto by toto mohol vykonať, preto vezmi veľa darov a svojho brata Metoda a choď! Lebo ste Solúnčania a všetci Solúnčania hovoria čistou slovančinou.“

Bratia založili prvú vysokú školu podľa vzoru konštantínopolskej akadémie. Nové písmo, ktoré Cyril vytvoril, použil pri preklade bohoslužobných kníh do staroslovienciny. Pomáhali mu pri tom brat Metod a učenici Kliment, Sáva, Naum, Vavrinec a Angelár. Prvými slovami v histórii slovanského písomníctva bol úvod prvej kapitoly evanjelia svätého Jána: „Na počiatku bolo Slovo a to Slovo bolo u Boha - Iskoni bje Slovo i Slovo bje u Boga.“ Starosloviensky jazyk patril k južným slovanským jazykom a jeho základ je bulharsko-macedónsky. Starosloviencina počas veľkomoravskej misie získala veľa západoslovanských prvkov z nárečí, používaných na Veľkej Morave. Stala sa nositeľkou slovanskej kultúry.

Bola vyspelým literárnym jazykom, o čom svedčí prekladová i pôvodná literatúra. Prekladová literatúra vznikla na území Veľkej Moravy a pôvodná na veľkomoravskom a bulharskom území. Konštantín a Metod preložili do staroslovienciny misál, evanjeliá, breviár, žaltár, spevník a už spomínaný Súdny zákonník pre svetských ľudí. Tým položili základy slovanského písomníctva. Konštantín napísal prvú slovanskú báseň

Proglas (Predslov k sv. Evanjeliu) a možno priniesol so sebou na Veľkú Moravu symbol byzantského dvojkríža, ktorý je dnes v slovenskom znaku.

Franskí kňazi oboch bratov obvinili pred pápežom z bohorúhačstva, a preto sa obaja v r. 867 vypravili do Ríma obhajovať slovanskú bohoslužbu. Konštantín pred pápežským dvorom obhajoval starosloviencínu nielen ako jazyk spisovný, ale aj cirkevno – kresťanský proti názoru, že „sú len tri jazyky, ktorými sa patrí v knihách sláviť Boha: hebrejský, grécky a latinský“. Pápež Hadrián II. potvrdil slovanskú bohoslužbu a schválil staroslovienske preklady bohoslužobných kníh.

„To je takmer neveriteľné,“ pomyslela som si, „veď naši predkovia boli v 9. storočí vlastne svetoví!“ Zvedavo som v historickom pátraní pokračovala:

Veľkomoravská a cyrilometodská tradícia zohrala v živote nášho národa veľkú úlohu. Pozornosť sa jej venovala najmä po 17. storočí, keď sa začal formovať slovenský národ. O históriu Veľkej Moravy sa zaujímali historici /J.B. Magin/, o domáci jazyk jazykovedci, napríklad A. Bernolák.

Prínos Cyrila a Metoda je pre naše národy a nás súčasníkov mnohostranný. Prostredníctvom Písma a hlásania Božieho slova v rodnej reči šírili myšlienku rovnosti ľudí, národov i kultúr pred Pánom Bohom. Zaslúžili sa o to, že sa naši slovanskí predkovia zaradili medzi vzdelané národy. Táto skutočnosť je jedinečná a má dejinný význam...

Zrazu Karolínka otvorila žiarivé oči, prekvapene sa poobzerala – zjavne vyspatá do ružova – usmiala sa a jej jasný, cengavý hlások sa rozoznel v miestnosti : „Majka, ľúbim ťa!“ Vrátila som sa do reality. Objala som ju, tuho stisla a ona mi uštedrila lepkavý, medový bozk. V tej chvíli som k nej cítila hlbokú lásku a náklonnosť. A ako sme tak sedeli na posteli v objatí, zrazu predo mnou v predstavách defilovali zástupy mnohých mužov – významných národovcov, pracovitých a inteligentných ľudí, ktorý zasvätili svoj život vznešenej službe národu. Len vďaka nim mi dnes môže Karolínka adresovať vyznanie v krásnej, ľubozvučnej slovenčine. A v mojom srdci opäť zarezonovali sladké slová: „Majka, ľúbim ťa...“ Nejestvuje jazyk, v ktorom by zneli krajšie!

Mária Vörösová, 16 rokov